

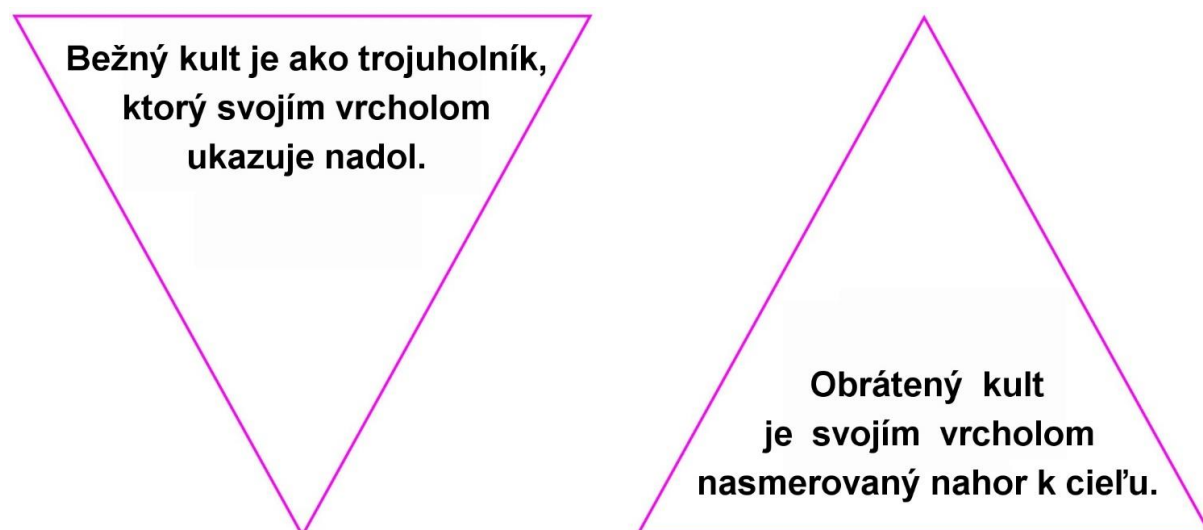
Kultický úkon a jeho metamorfóza – obrátený kult

Článok Heinza Grilla uverejnený 29. januára 2026 na jeho stránke
po nemecky: <https://heinz-grill.de/umgekehrter-kultus/>

Klasické kultové úkony sú veľmi rozšírené v rozličných náboženských obradoch, napríklad v slávení eucharistie v katolíckej cirkvi. Počas epiklézy (modlitba vzývajúca Boha) sa prostredníctvom zhromaždenia spoločenstva a pomocou zasväcovacieho konania kňaza sa do hostie privolá takzvaný Duch svätý a ten sa podelí členom cirkvi.

Bežné kultové úkony majú zniesť duchovnú skutočnosť do pozemskej a vytvoriť posvätnú atmosféru. Skúsenosti však ukazujú, či už ide o ohňové rituály jogy, *puja*, alebo sa odohrávajú v kresťanskom kontexte, že dokážu roznieť len veľmi málo očistnej sily a spirituálneho podnietenia. Sila privolávať duchovné na Zem bola v skorších dobách väčšia, lebo ľudia vtedy zažívali bytosť pohľad na kozmické sily, a preto ich dokázali lepšie rituálne riadiť. So stratou duchovnej jasnozrivosti vymizla ceremoniálna sila tradičných rituálov.

V spirituálnej škole v Naone neexistujú žiadne obrady, ani rituály vzývania, žiadne kultické úkony či úkony uctievania ako klaňanie sa alebo spoločné prosebné modlitby. V rámci výukových podujatí oveľa viac existuje celkom prirodzený základ toho, čo Rudolf Steiner nazval „obrátený kult“.¹ Zatiaľ čo obrad sa snaží privolať ducha zhora nadol, vedomá výskumná práca s cieľom poznávania na základe obsahov dokáže vnímať duchovnú skutočnosť a v istom zmysle ju manifestovať zdola nahor. Tu netreba kňaza, ktorý by viedol zasväcovacie úkony, no vyžaduje si to ľudí, ktorí sa spoločne orientujú a skúmajúc získavajú určité poznatky, ktorými sa zaoberajú a ktoré prepracovávajú.

No pre moderného intelektuálneho človeka ostáva tento obrátený kult predsa len určitým mystériom, lebo jeho úspech predpokladá znútornený prístup a vyžaduje si akt prekonania seba samého takzvaným Ja, „*saṁstabhyā, tmānam ātmanā*“ (*Bhagavad-Gītā* kap. 3, verš 43) a poznanie ako aj pochopenie kolobehu podstatných a tak významných účinkov obetovania.²

Základom je tu praktická meditačná práca v spoločnom zameraní, ktorá je spojená s duchom *bhakti* – to je duch oddanosti obsahovým myšlienkam. Ak by človek iba bral výpovede učiteľa a intelektuálne ich zhromažďoval – čo je okolnosť, ktorá je, žiaľ, častá v mnohých odvetviach spirituality, nemohlo by nastať nijaké *bhakti*, skutočné ľúbiace uctievanie s mocou duchovného zmierenia.³ Ak chce niekto pochopiť výpoveď poznávacím spôsobom, musí sa naučiť intenzívne sa obracať na autora, ktorý sformuloval slová. Toto zaoberanie sa sa nastáva preto dvojako: je nasmerované na autora alebo učiteľa a po druhé na jeho slová. Kto by chcel chápať Goetheho, nemôže sa iba učiť jeho básne naspamäť, musí sa obrátiť na Goetheho, pochopiť ho duchovne, prežívať ho v zmysle *bhakti*, milujúcej úcty, aby do jeho slov prenikol znútra navonok. Touto hlbokou oddanou prácou obracajúcou sa k človeku, k jeho duchovnej sile autorstva a k slovám obracia sa kult zmysluplným spôsobom na konštruktívne duchovné vyžarovanie a duchovné sily.

Tak ako jednotlivá osobnosť dokáže pravdy z duchovne razených výpovedí v horlivom nasadení svojich síl chápať, prežívať a prinášať v ústrety duchu, tak aj celá skupina sa môže cvičiť v tom, ako poznanie nepoužívať iba vo svoj prospech, ale oživiť ho na éterické sily a napokon ich priniesť pre svetové tvorstvo.

Obrátený kult sa celkom prirodzene praktizuje v duchovnej škole prostredníctvom osôb, ktoré cvičili počiatočnú jasnozrivosť. Úspechy spoločnej poznávacej práce a vedomého zameriavania sa na obsahy ako aj na tvorcov ducha, vytvárajú veľmi očistnú atmosféru s liečivým charakterom. Mnoho ľudí už mohlo týmto spôsobom zažiť podstatné zdravotné posilnenie a objaviť životnú perspektívu plnú radosti z vývoja. Okrem toho aj meteorologická atmosféra počasia získava citelne zušľachtenie.

Žiaľ, táto práca je zo strany antropozofov hodnotená s veľkým opovrhovaním a veľa osôb, ktoré sa na nej zúčastňujú, neustále čelí neopodstatnenej kritike. Napríklad, že vraj termín „obrátený kult“ je vyhradený pre antropozofov a navyše, joga je aj tak vraj protikresťanská a anachronická. Čím však je naozajstná joga? Joga pozostáva z troch základných článkov: Je to džňána joga, disciplína skúmajúca a usilujúca sa o poznanie; potom je to *bhakti* joga, obracanie sa na veľké osobnosti a vnímanie ich bytia a ich pomeru k duchovnému svetu v koncentrovanej meditačnej práci. *Bhakti* joga vylučuje materializmus a v žiadnom prípade sa nesmie zamieňať za podriadenosť. Kto by chcel skúmať evanjelium alebo *Bhagavad Gítu*, alebo kto sa pokúša skúsenosťou hlboko prežívať Rudolfa Steinera, potrebuje ducha *bhakti* a musí svoju vôľu vymaniť zo všetkých intelektualistických vedomostí a skúmať pravdu, ktorá jestvuje v tvorstve sveta. Napokon treťou disciplínou je takzvaná karma joga alebo všeobecne joga konania, ktorá vedie dostatočne uchopenú ideu k solídnej, logickej predstave a napokon ju vytrvalým úsilím prakticky včleňuje do sociálnych schopností v živote.

Rozličné procesy dýchania, disciplinovanie tela a cvičenia duše, ktoré sa v joge vykonávajú v Slnечnej oáze, slúžia poznávacím výskumom, rozvíjaniu väčšej koncentrácie a schopnosti oddanosti a napokon schopnosti praktického umeleckého vyjadrenia. Okrem toho však predstavujú disciplíny, ktoré presahujú to osobné a poskytujú priblíženie sa k duchovno-spirituálnej atmosfére. Svojím tematicky-spirituálnym zameraním sú súčasťou obráteného kultu. No nejavia sa ako očividné kultové činy, pretože vykazujú obsahové, logické a vecné súvislosti.

Miesto pre trnky v Naone – Táto fotografia vznikla po ukončení jedného seminára. Atmosféra odhaľovala živú súhru svetla a takzvaná elementárna duchovnosť prírody získala viditeľnú, oslobodzujúcu radosť.

Foto: Ulrike Sinzinger

Ásana je vykonaním obete, ktorá je prinášaná voči duchu. No cvičiaci musí zápasiť o porozumenie, ako sa oslobodiť od osobných záujmov a od úmyslov na zisk energetickej alebo fyzickej povahy a ako cvičenie v oddanosti venovať vyššiemu účelu.

Poznámky:

¹ Rudolf Steiner hovorí o obrátenom kulte vo svojej prednáške o vytváraní spoločenstva v Dornachu 3. marca 1923: „Je to vôbec pravda, keď hovoríme o nadzmyslovom svete, no pritom nie sme schopní povzniesť sa k pochopeniu takejto reálnej duchovnosti, takéhoto obráteného kultu? Iba potom sa skutočne uspôsobujeme k chápaniu, k uchopeniu spirituality vo vnútri, keď nechováme v sebe idey o spiritualite ako o niečom abstraktnom so schopnosťou ich ledva teoreticky reprodukovat', aj pre seba samého ich iba teoreticky reprodukovat', ale keď môžeme uveriť – uveriť na základe overiteľnej viery - , že vyššie bytosti sú v duchovnom chápaní s nami prítomné v duchovnej pospolitosti. Antropozofické spoločenstvo nemožno vytvoriť pomocou vonkajších inštitúcií. Musíte ho vyvolať z najhlbších prameňov ľudského vedomia samotného.“

(Rudolf Steiner: Antropozofické tvorenie spoločenstva, GA 257, kap 6, s. 95:
Prebudenie do komunity, 27. februára 1923, Stuttgart)

² O obeti hovorí Bhagavad Gíta v 3. kapitole, verš 12:

*iṣṭān bhogānhi vo devā dāsyante yajñabhāvitāḥ
tairdattānapradāyaibhyo yo bhuñkte stena eva saḥ*

Milostivo upokojení obetou, bohovia vám dožičia vytúžené radosti. Kto si užíva radosti, ktoré bohovia poskytujú, ale nič im nedal, je zlodej.
(H.Grill: Základy poznávania Bhagavad Gíty, s.156)

³ O úlohe bhakti pri hľadaní poznania pozri aj článok z 23.9.2025: Pozor sekta, 3. časť